

CEA DE-A V-A ADUNARE GENERALĂ A I.C.O.M.O.S.

VASILE DRĂGUT

În zilele de 20—23 mai 1978 s-au desfășurat la Moscova lucrările celei de-a V-a adunări generale ICOMOS, organul suprem de conducere a acestei asociații internaționale a conservatorilor și restauratorilor de monumente din lumea întreagă. Delegația română care a participat la lucrările adunării a fost alcătuită din Georgeta Stoica, arh. Aurelian Trișcu și semnatarul acestor rânduri, toți trei făcând parte din comitetul național român pentru I.C.O.M.O.S.

Beneficiind de participarea a peste cinci sute specialiști din toate continentele, Adunarea generală a prilejuit o fructuoasă confruntare de opinii cu privire la politica și metodele de conservare-restaurare a monumentelor, deosebit de importante fiind, ca întotdeauna în asemenea cazuri, contactele directe dintre delegați. Atmosfera de cooperare științifică favorizată de programul de vizite la monumente și muzee, a contribuit la buna desfășurare a lucrărilor adunării, ca și a colocviului care i-a urmat.

Dintre momentele mai semnificative incluse în programul general vom remarca în primul rând ampla expunere a președintelui consiliului de deputați din Moscova, V. Promislov, consacrată eforturilor materiale, organizatorice și științifice care se depun în prezent pentru cercetarea și restaurarea monumentelor istorice din capitala U.R.S.S. S-a precizat că în Moscova au fost repertoriote 13 000 monumente istorice și că pentru restaurarea lor sînt alocate anual 300 000 000 ruble, sumele prevăzute pentru viitorul cincinal fiind în continuă creștere. Delegații ICOMOS au putut aprecia pe viu aceste eforturi cu ocazia vizitelor făcute la Kremlin sau în diverse cartiere ale metropolei sovietice. Schele uriașe îmbracă zeci și zeci de monumente de mari proporții, dacă n-ar fi decît să amintim turnul lui Ivan Veliki, mănăstirea Novospasski (unde a fost amenajat un vast complex de laboratoare și ateliere de restaurare), faimoasa biserică de la Kolomenskoe, mănăstirea Ismailovski (în preajma căreia se construiește un cartier modern, impresionant prin îndrăzneala concepției arhitectonice, și un stadion multifuncțional pentru Olimpiada din 1980). În cadrul planului de restaurare este prevăzută asanarea și recuperarea unor cartiere vechi, cu străzi pitorești, care contribuie la definirea personalității orașului, constituind totodată importante zone de atracție turistică. Ca exemple au fost citate străzile din spatele magazinului GUM sau străzile comerciale de veche tradiție grupate în jurul binecunoscutei Petrovska ulița. Realizarea unui plan de restaurare atît de vast presupune pregătirea unei adevărate armate de muncitori, calificați și de specialiști din toate domeniile aferente, de la arhitecți, istorici de artă, arheologi și chimiști pînă la restauratorii de pictură murală și de panou.

În zilele reuniunii, conform programului prevăzut, participanții la Congres au putut vizita mai multe ateliere de restaurare, în primul rând atelierul de restaurat icoane care funcționează pe lângă Muzeul „Andrei Rublev” întregul complex fiind instalat în mănăstirea Andronikov în care a viețuit și a lucrat marele maestru al picturii ruse medievale.

La ordinea de zi a Congresului au figurat: analiza cartei de la Veneția, revizuirea statutelor ICOMOS, alegerea organelor de conducere pentru un exercițiu de trei ani.

Punerea în discuție a cartei de la Veneția a fost determinată de unele intervenții făcute

în cadrul precedentei Adunări generale ICOMOS (Rothenburg o.d. Tauber, 1975), potrivit cărora acest document ar fi depășit de realități, adaptarea la nivelul experiențelor acumulate între timp făcînd necesară elaborarea unei carti noi. În cadrul discuțiilor de la Moscova, delegația română a susținut că înlocuirea cartei de la Veneția (adoptată în 1964) nu este necesară, întrucît principiile de bază ale restaurării așa cum sînt formulate în cartă nu s-au schimbat. Progresele care s-au înregistrat între timp privesc în primul rînd problemele de ordin tehnologic, experiențele cîștigate fiind, în general, valorificate prin publicații sau în cadrul unor colocvii cu profil determinat. Plusul de experiență dobîndit în filozofia conservării și restaurării ar putea face obiectul unui document special care să fie anexat cartei de la Veneția devenită un adevărat simbol al luptei pentru salvagardarea patrimoniului cultural al întregii umanități.

La punctul de vedere al delegației române s-au raliat numeroase alte delegații, astfel că propunerea de înlocuire a cartei de la Veneția a fost respinsă prin votul mării majorități a adunării.

Revizuirea statutelor ICOMOS a fost adoptată în mod unanim, întrucît privea o îmbunătățire de ordin funcțional și o democratizare a conducerii executive prin înmulțirea numărului de membri. S-a procedat apoi la scrutin, ca președinte ICOMOS fiind reales prof. arh. Raymond Lemaire (Belgia).

În după-amiaza zilei de 23 mai, o impozantă coloană de 14 autobuze, încadrată de mașinile miliției de circulație și survolată de un elicopter, a transportat pe participanții la Congres de la Moscova la Suzdal. Adevărat muzeu de arhitectură medievală, orașul Suzdal este unul dintre cele mai strălucite centre politice și culturale din vechea Rusie, cunoscut încă din secolul al XI-lea, cînd devine reședință princiară.

Situat la 230 km la răsărit de Moscova, într-o largă cîmpie modelată de apele riului Kamenka, Suzdalul păstrează peste 50 monumente construite în secolele XIII—XVIII. Marele ansamblu al Kremlinului în centrul căruia tronează catedrala construită în anii 1222—1225, uriașa mănăstire Spass-Efimievsky (sec. XIV), mănăstirea Pokrov (1510—1514), mănăstirea Rizpolojenski (sec. XVI—XVII) și atîtea alte monumente de o remarcabilă originalitate și valoare arhitectonică fac din Suzdal un centru de un extrem interes privind cercetările de istoria artei medievale ruse. La acestea se adaugă Muzeul în aer liber de arhitectură în lemn în care au fost grupate mai multe biserici și case țărănești, de asemenea Muzeul de icoane din palatul arhieresc al Kremlinului.

Acesta a fost cadrul ales de organizatorii Congresului ICOMOS pentru desfășurarea lucrărilor colocviului internațional cu tema „Monumentele de cultură și de istorie în societate”. Dintre numeroasele rapoarte și comunicări prezentate s-au remarcat prin bogăția de idei cele aparținînd lui Stanislas Lorentz (Polonia), „Monumentele și urbanismul contemporan”, B. Kobayashi (Japonia), „Rolul educativ al monumentelor”, Emanuel Hruska (Cehoslovacia), „Monumentele orașului”, Mario di Stefano (Italia), „Monumentele rurale”, S. Diskul (Thaïlanda), „Monumentele ca factor de identitate culturală”, J. Gazaneo (Argentina), „Monumentele ca suport al dezvoltării sociale și economice”, Ludwig Deiters (R. D. Germană), „Monu-

mente și itinerul”, A. Houlot (Belgia), „Monumentele și turismul”, A. Halturin (U.R.S.S.), „Rolul opiniei publice în salvarea monumentelor”, G. Bolla, „Monumentele ca factor al colaborării internaționale”.

Simpla lectură a titlurilor de mai sus este în măsură să demonstreze cîmpul larg de preocupări și actualitatea imediată a problemelor puse în discuție de colocviul de la Suzdal. Participanții la dezbateri au fost unanimi în a aprecia că monumentele sînt un important factor pentru înțelegerea creativității și personalității originale a popoarelor. Denunțînd gravele greșeli ale urbanismului contemporan, atît rapoartele prezentate cît și intervențiile ocazionate de acestea au subliniat prin consens că monumentele dau identitate peisajului unei țări, definesc existența istorică a unui popor și, prin atracția pe care o exercită asupra turiștilor, constituie o importantă pișchie a prosperității economice. Prin monument, oamenii din diferite țări ajung să se cunoască și să se prețuiască, întărind spiritul de pace și responsabilitate față de marele patrimoniu al umanității întregi. Cunoscînd și iubind monumentele, tinerii își cultivă sentimentele patriotice, își educă bunul gust și sînt stimulați să devină ei înșiși creatori de noi valori. Prin intermediul monumentelor se deschid porțile istoriei și, totodată, tinerele generații sînt pregătite pentru viitor.

În cadrul colocviului, delegația română a prezentat trei filme documentare care s-au bucurat de o foarte călduroasă primire: *Cetăți țărănești din Transilvania*, *Restaurarea picturilor murale de la Humor*, *Monumente de pe valea Oltului*. Deși proiecția a fost programată la o oră tîrzie, după un spectacol folcloric, sala a rămas plină iar cei prezenți au răsplătit cu vii aplauze munca demonstrată a restauratorilor români.

În continuare, programul comun a prevăzut o vizită la cîteva monumente din orașul Vladimir (unde am constatat existența mai multor șantiere de restaurare). În ziua de 26 mai, după întoarcerea la Moscova, a fost vizitată localitatea Zagorsk cu marea sa cetate minăstirească alcătuită dintr-o vastă incintă fortificată, din mai multe biserici, din turnuri, paraclise și palate. Față de situația pe care o cunoșteam, din decembrie 1965, cînd starea de conservare nu era prea bună, în prezent mănăstirea Zagorsk este aproape integral restaurată, lucrări mai importante rămînd să fie efectuate la picturile murale. Întregul ansamblu impresionează prin diversitate și strălucire multicoloră, cupolele aurite introducînd în compoziție o particulară notă de exuberanță.

Considerată în totalitate, ampla manifestare științifică prilejuită de Adunarea generală ICOMOS de la Moscova s-a dovedit deosebit de utilă pentru obștea internațională a conservatorilor și restauratorilor de monumente. La succesul lucrărilor adunării și ale colocviului de la Suzdal a contribuit în mod esențial climatul de colaborare și respect reciproc, de devotație prețuire a întregului patrimoniu cultural al umanității, fără discriminări între popoarele mari și mici, avansate sau în curs de dezvoltare. Delegația română are satisfacția de a-și fi adus un neprecupețit aport la statornicirea acestui climat.